

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Спеціальність:	014.01 «Середня освіта. Українська мова та література»
Рік підготовки:	3
Семестр викладання:	весінній
Кількість кредитів ЄКТС:	5 кредитів
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

доцент, кандидат педагогічних наук Бондаренко Галина Петрівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові

завідувач, доцент кафедри української філології та журналістики

посада

bond18@snu.edu.ua

Viber за номером

+38-050-180-07-40

телефону

за розкладом

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення

Озброїти студентів певною сумою знань про попередні історичні зміни в

курс: українській літературній мові, дозволить відслідкувати основні тенденції в її розвитку на тлі історії українського народу та його культури, що є актуальним для поглиблення спеціальної лінгвістичної підготовки. Крізь призму становлення літературної мови нашого народу розширити світогляд майбутнього викладача української мови.

Ознайомити студентів з етапами формування української літературної мови та охарактеризувати основні тенденції у межах кожного часового зрізу; простежити взаємозв'язки між певними періодами становлення літературної мови – традиційне і нове у загальному спрямуванні мовотворчих процесів; виявити домінуючі джерела творення літературної мови кожного періоду; з'ясувати причини взаємодії української літературної(писемної) мови з іншими слов'янськими та неслов'янськими мовами та наслідки міжмовних контактів; прослідкувати за взаємодією літературної мови з живою розмовною мовою, репрезентованою різноманітністю територіальних та соціальних діалектів; окреслити шляхи вироблення лексичного і стильового фондів мови, закріплення граматичних і правописних норм;ознайомити студентів з основними писемними пам'ятками української мови;визначити місце видатних письменників, учених, церковних, політичних і культурних діячів у літературному мовотворенні; з'ясувати тенденції мовотворчого процесу на сучасному етапі

Результати навчання:

Опанувавши дисципліну «Історія української мови», студенти повинні оволодіти періодизацією історії української літературної мови, основними етапами її становлення, загальними тенденціями формування літературно-писемної мови у межах кожного з періодів, особливостями писемних пам'яток української мови; історією становлення українського правопису;станом та перспективами дослідження історії української літературної мови. Набути вмінь визначати особливості мови писемних пам'яток різних періодів, виявляти риси української мови;інтерпретувати традиційні чи інноваційні мовні явища кожного з періодів творення української літературної мови, виявляти у текстах ознаки різних правописних систем.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання, отримані при вивченні дисциплін «Сучасна українська літературна мова. Фонетика», «Сучасна українська літературна мова. Лексикологія і фразеологія», «Сучасна українська мова. Морфологія», «Українська діалектологія», «Історія України і української культури».

Мета курсу (набуті компетентності)

Унаслідок вивчення навчального курсу здобувач вищої освіти набуде таких компетентностей, як:

1. Здатність власною державницькою позицією, особистою мовною культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови, літератури, історії виховувати національно свідомих громадян України.
2. Порівнювати мовні та літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.
3. Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатний вдосконалювати та підвищувати власний компетентнісний рівень.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Вступ. Історія української мови як	денна 2/0/2	Мета та завдання курсу. Зв'язок української мови з іншими	Участь в обговоренні

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	навчальна дисципліна	заочна 0,5/0/0,5	навчальними дисциплінами. Походження української мови та основні історичні етапи її становлення. Виникнення і розвиток слов'янської писемності. Глаголиця й Кирилиця в становленні української писемності.	
2.	Мовна ситуація за часів Київської Русі X-XIII століття.	денна 0/0/2 заочна 0/0/0,5	Взаємодія і взаємовплив староукраїнської й церковнослов'янської мов. Становлення й закріплення рис живої української мови у староукраїнській літературній мові на народній основі (характеристика мовних особливостей пам'яток різних стилів і жанрів). Ознаки живої української мови в «Ізборнику Святослава» 1076 рік та Остромировому Євангелії 1057 рік), написах на стінах Софії Київської, новгородських грамотах. Мовний лінгвоцид розмовної української мови з боку офіційної старослов'янської	Участь в обговоренні Презентація Тести Мовний аналіз пам'яток періоду Київської Русі
3.	Українська мова за часів перебування українських земель у складі Князівства Литовського та Королівства Польського (середина XIV – XVII ст.	денна 2/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Руська (українська) мова – актова (писемна мова) Великого князівства Литовського (1320-1569рр.) Стан української мови за часів панування королівства польського 1569-1654 рр.	Участь в обговоренні Тести
4.	Слов'янорусська (церковнослов'янська) і руська (українська ділова) мови, їхні функції.	денна 0/0/2 заочна 0/0/0,5	Мовні особливості Статуту Литовського 1529 року та Судебника великого князя Казимира IV 1468 року. Переклад релігійних пам'яток розмовною мовою українського народу (Пересопницьке Євангеліє 1556-1651 рр.). Перші граматики і словники староукраїнської мови, їх роль в унормуванні української мови (Мелетія Смотрицького (професора Острозької академії) „Грамматіки Славенскія правилное Си'нтагм», 1619 р., „Лексис“ Лавріна Зизанія ,1596р., Лексикон славеноросскій“ 1627 р. київського друкаря Памви Беринди), «Грамматыка словенская» Івана Ужевича 1643р	Участь в обговоренні Тести Мовний аналіз пам'яток середини XIV – XVII ст.)
5.	Розвиток української мови в за часів перебування	денна 2/0/2	Історичні обставини, які впливали на розвиток української мови наприкінці 17-19 столітті. Утвердження	Участь в обговоренні Тести

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	українських земель у складі російської імперії (17-19 ст.)	заочна 0,5/0/0,5	принципів фонетичного правописання української мови в працях діячів науки, культури та літератури надніпрянської України в 19 ст. Стан української мови в Галичині в 17-19 ст. Утвердження фонетичного правопису української мови.	Мовний аналіз пам'яток 17-19 ст.
6.	Перші спроби цензури проти українського слова наприкінці 17 – 19 століттях	денна 0/0/2 заочна 0/0/0,5	Перші спроби цензури російської імперії проти українського слова в 17-18 столітті. Жорстокі заборони українського слова урядом Російської імперії в 19 ст.: Валувський циркуляр, Емський указ тощо.	Участь в обговоренні Тести
7.	Боротьба в Галичині за літературну мову, побудовану на народній основі	дена 2/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Утвердження фонетичного правопису в Галичині („Русалка Дністровая”), «Желехівка» (1886 р.), «Руская граматика» Ст. Смаль-Стоцького (1893 р.). Рух народництва і його вплив на утвердження засад фонетичного правописання в надніпрянській Україні. Грамматика малоросійського нар'ччя“ Олексія Павловського (1818 року), кулішівка (1856 р.), київський правопис 1873 р, драгоманівка 1877 р. Діяльність українських письменників у становленні „серйозного” („середнього”) стилю в українських ліричних поезіях, баладах і прозі (П. Гулак-Артемовський, Є. Гребінка, поети-романтики (Л. Глібов, Є. Гребінка, Т. Шевенко), Г. Квітка-Основ'яненко).	Участь в обговоренні Презентація Тести Аналіз мовних пам'яток
8.	Семінарське заняття. Становлення ознак української літературної мови упродовж XI-XIX століть	денна 0/0/2 заочна 0/0/0,5	Виконання тестових завдань та проблемно-творчих контрольних запитань	Виконання контрольних завдань Тести

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
9.	Розвиток української літературної мови в 20 столітті: українська мова – державна мова УНР (1918-1919рр.)	денна 2/0/4 заочна 0/0/0,5	Українська мова - соборна й державна мова УНР (1918-1919рр.) Остаточне утвердження правопису української мови на фонетичній основі («грінченківка» у «Словарі української мови» 1908-1909рр.), упорядкування абетки української мови.Соборний правопис української мови в редакції І. Огієнка (1919-1920рр). Спроби жорсткої русифікації української мови упродовж 1919-1923 років. Політика українізації 1923-1933 років та її вплив на формування термінологічної системи української мови, утвердження української мови в галузі освіти та державного управління, утворення наукових інституцій з вивчення української мови, українського правопису 1927-1928 рр (скрипниківка). Причини згортання «політики українізації» .Українська мова за часів політики формування єдиної народності – советський народ, спільна мова спілкування якої – російська (1933-1990рр.). Правопис 1933р А. Хвилі – перша спроба наближення лексичних і граматичних притаманностей української мови до російської	Участь в обговоренні Практична частина Тести
10.	Комунізація української мови упродовж 1933-1990рр.	денна 2/0/2 заочна 0/0/0,5	Тенденції укладання словників та творення термінів у світлі політики зближення граматичних структур близькоспоріднених мов. Правопис 1945 року та його вплив на українську літературну мову.Спроби русифікації української мови в радянський період упродовж 1950-1990 рр.	Участь в обговоренні Практична частина Тести

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
11.	Завдання мовно-культурної політики України	денна 0/0/2 заочна 0/0/0,5	Завдання мовно-культурної політики України. Сучасні проблеми українського правопису	Участь в обговоренні Практична частина Робота з текстом Нового українського правопису
12.	Мовна ситуація в сучасній Україні	денна 2/0/2 заочна 0/0/0,5	Постколоніальна мовна ситуація в Україні, шляхи подолання постколоніалізму, соціальна стратифікація української мови, мовні пострадянські стереотипи, ситуація мовної конфліктності, суржикізація мовлення. Мовна шизофренія в сучасному українському мовленнєвому просторі як нова форма русифікація. Сучасна мовна політика української держави. Заходи щодо розширення сфери функціонування української мови, представлена в мовному законодавстві.	Участь в обговоренні Практична частина Аналіз змісту закону «Щодо функціонування української мови як державної»

i

Рекомендована література

Базова:

1. Бабич Н.Д. Історія української літературної мови. Практичний курс: навч. посібн. Львів: Світ, 1993. 376 с.
2. Булаховський Л.А. Питання походження української мови: посібн. Київ: вид-во Академії наук УРСР, 1956. 220 с.
3. Крижанівська О.І. Історія української мови. Історична фонетика. Історична граматика: посібн. Київ:ВЦ «Академія», 2010. 248 с.
4. Масенко Л. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. Київ: Вид.дім «КМ Академія», 2004. 164 с.
5. Огієнко І. Історія української літературної мови / Упорядник М.С. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2001. 440 с.
6. Русанівський В.М. Історія української літературної мови: підручник. Київ: АртЕк, 2001. 392 с.

Допоміжна:

1. Задорожний В. Як треба читати тексти кирилівського письма. *Дивослово*. 2004. №2. С. 23-29.
2. Матвієнко А. Пересопницьке Євангеліє — видатна пам'ятка українського відродження ХУІ ст. *Дивослово*. № 5.2004. С. 31-38.
3. Мацько Л., Христенюк В. Історія української літературної мови. *Дивослово*. №10. 2002. С. 53-60.

4. Німчук В. Початки літературних мов Київської Русі. *Мовознавство*. №2. 1982.С. 32-35.
5. Німчук В.В. Періодизація як напрямок дослідження генези та історії української мови. *Мовознавство*. 1997. №6. С.3-15; 1998. №1. С.3.
6. Півторак Г.П. Державна мова у Великому князівстві литовському і проблема розмежування українських і білоруських писемних пам'яток. *Мовознавство*.2005. №8. С.12-25.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	30
Тести	50
Презентація	20
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОцінкаECTS
90 – 100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

Політика курсу

- Плагіат та академічна доброчесність:** Під час виконання практичних завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим. Результати навчання студентів оцінюються викладачем об'єктивно. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).
- Завдання і заняття:** Усі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно й оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. Через поважну причину (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни відпрацювання можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.
- Поведінка в аудиторії:** На заняття студенти приходять до аудиторії відповідно до розкладу, не запізнюючись.
Під час занять студенти:
не залишають аудиторію без дозволу викладача;
коректно поводяться між собою;
вільно висловлюють свої погляди;
не заважають викладачеві проводити заняття.
Під час контролю знань студенти:

не послуговуються зовнішніми джерелами інформації, які заборонено використовувати під час виконання роботи);
не можуть розмовляти з іншими студентами та порушувати режим тиші в аудиторії;
мають право на отримання від викладача роз'яснень про причини отримання низької/незадовільної оцінки.